

Ranta-asemakaavan luontoselvitys

Kittilä; Köngäs ja Tepasto

Lehtonen Riitta

2001

Esipuhe

Tämän luontoselvityksen sisältö on luontoarvojen osalta muuttumaton verrattuna alkuperäiseen vuonna 2001 Riitta Lehtosen laatimaan luontoselvitysraporttiin. Tähän luontoselvitykseen on otettu kantaa kyseisen Ounaslohen ranta-asemakaavoitukseen liittyvän kaavaneuvottelun yhteydessä Lapin ELY-keskuksessa 23.9.2015. Kokouksessa Lapin ELY-keskuksen lausunto on edellyttänyt muutoksien tekemistä luontoselvityksen karttoihin. Muutokset koskevat luontotyyppialueiden merkintätapaa, sillä ne ”ovat osittain muuttuneet ja ne tulee päivittää selvityksiin”. Selvityksen ajantasaisuuteen otetaan tarvittaessa kantaa vielä ehdotusvaiheen lausunnossa.

Muutokset verrattuna alkuperäiseen luontoselvitykseen näkyvät Natura- ja luo-merkintöinä sekä MY-tyyppisinä merkintöinä. Merkintöjen muutos näkyy erityisesti luontokohteiden kuvauksien yhteydessä olevissa kohdekartoissa ja niiden selitteessä. Kartat ovat muutoin samat kuin aiemminkin mutta niissä olevat punaiset rajaukset on pääosin muutettu vastaamaan kaavoituskäytännön merkintöjä. Liitekarttojen vaihtelevat mittakaavat on tarkistettu ja ne ovat nyt 1:4000 ja Lehtiniemen ja Tepaston osa-alueen kohdalla 1:8000, kappaleet 3.5. ja 3.6. Karttoja ja valokuvia on työn yhteydessä kohennettu mutta niiden informatiivisuus on silti säilytetty.

Vanhalinnassa 22.11.2015

Kai Vuorinen

KV Ympäristökonsultointi
Piilipuunkuja 10
21410 VANHALINNA
p. +358 400 358551
kv.ymparisto@gmail.com

Esipuhe

Sisällysluettelo

1. Johdanto

2. Lähtökohdat

2.1. Suunnittelualue

2.1.1. Sijainti

2.1.2. Alueen luonnon yleiskuvaus

2.1.3. Maa- ja kallioperä

2.1.4. Kasvillisuus ja kasvisto

2.1.5. Eläimistö

3. Ranta-asemakaavakohteiden kuvaus

3.1. Rantavyöhyke

3.2. Köngäs

3.2.1. Ali-Pilttijärvi

3.2.2. Puttaanniemi ja Holistaja

3.3. Kontinniemi

3.3.1. Linnunrajanmukka

3.3.2. Linnunrajanmaa

3.4. Tepasto

3.4.1. Petäjärovanvuoma 1.

3.4.2. Petäjärovanvuoma 2.

3.5. Lehtiniemi

3.5.1. Puksukoski

3.5.2. Patojärämä ja Porokoski

3.6. Kurkkio

3.6.1. Telaniva

4. Yhteenveto

5. Kiitokset

6. Lähteet

7. Liitteet

1. Johdanto

Työn tarkoituksena on tehdä selvitys Ounasjoen rantavyöhykkeen luontoarvoista Kittilän Könkään ja Tepaston kylissä sijaitseville ranta-asemakaava-alueille.

Luontoselvitystä tehtäessä kiinnitettiin huomiota erityisesti alueella mahdollisesti esiintyviin uhanalaisiin eliölajeihin ja elinympäristöihin.

Alueille on tarkoitus rakentaa loma-asutusta. Luontoselvityksen toimeksiantaja on maanomistajien edustaja Lappalainen Hannu (Kiinteistökartio Oy).

Luontoselvityksen tekijä on biologi Lehtonen Riitta. Työ tehtiin heinäkuussa 2001, josta alueen maastossa tarkasteluja tehtiin heinäkuun kaksi ensimmäistä viikkoa. Työ on samalla luontokartoittajan erikoisammattitutkintoon tähtäävän koulutuksen opinnäytetyö.

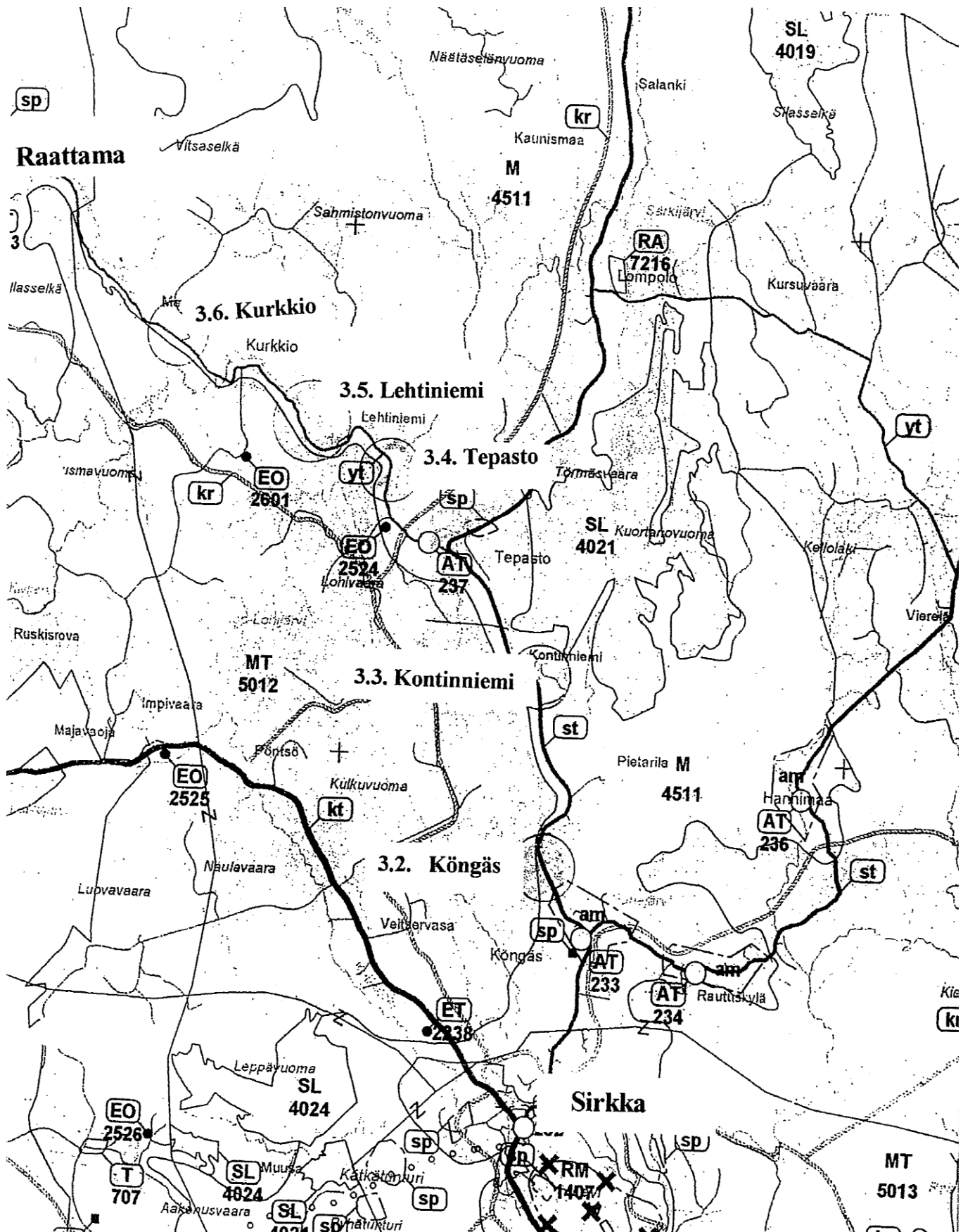
2. Lähtökohdat

2.1. Suunnittelualue

2.1.1. Sijainti

Kaavoitettavat alueet sijaitsevat Kittilässä Ounasjoen ja Ali-Pilttijärven rannalla. (kartta 2.1.1.)

1 : 200 000

Kartta 2.1.1. Suunnittelualueet Kittilän kunnassa.

2.1.2. Alueen luonnon yleiskuvaus

Kittilän alue kuuluu pääosin Peräpohjolan metsäkasvillisuus- ja aapasuovyöhykkeeseen. Tepaston alueella on kuitenkin jo havaittavissa vaihteluväyhyke Peräpohjolan metsistä Metsä-Lapin metsätyyppeihin (Ruuhijärvi, Kukko-Oja, 1978). Kittilässä sijaitsevat lehto- ja lettokeskukset, jotka kuuluvat pohjoisboreaalinen lehtokasvillisuusvyöhykkeeseen. Maisemallisesti alue on Aapa-Lapin maakuntaseutua.

Alueet, joilla luontoselvitys tehtiin, sijaitsevat pääosin Ounasjoen yläjuoksun rannoilla. Alueilla joki on luonnontilainen, melko koskinen ja virtaus on vuolasta. Ounasjoki on suurin kokonaan maamme sisällä virtaavista rakentamattomista joista. Joki on suojeltu voimalaitosrakentamisen lailla (laki Ounasjoen erityissuojelusta (703/83) ja kuuluu Natura 2000 verkostoon. Vesialueet on suojeltu vesilain nojalla. (Liinu Törvi, 1999, Ympäristöministeriö, 2001).

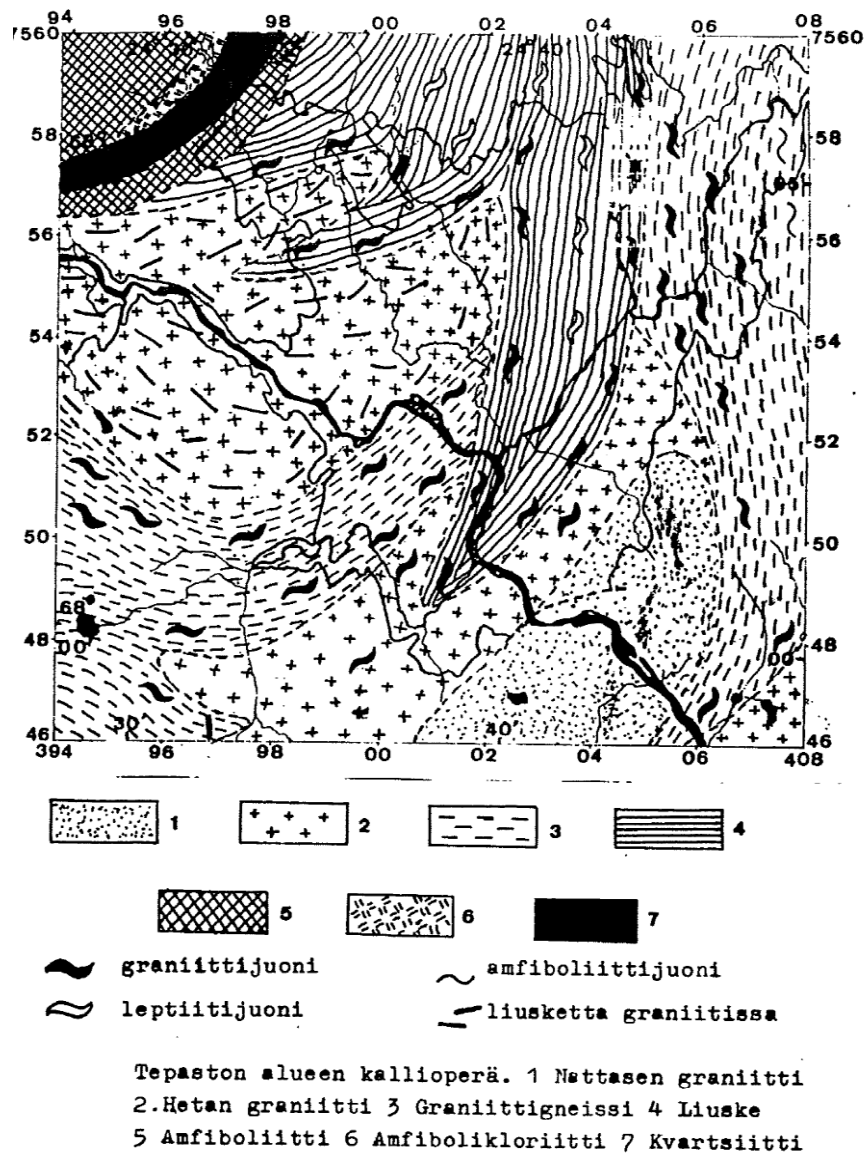
Alueen koskia on aikoinaan perattu uittoa varten. Varsinkin Puksukoski on ollut kokonaan perattu ja lohkat on nostettu valkeiksi rannoille. Maisemallisten ja kalataloudellisten vahinkojen korjaustyöt ovat parhaillaan käynnissä ja koskijaksoja entisöidään.

Könkään kylän alue on arvioitu valtakunnallisesti arvokkaaksi maisemakokonaisuudeksi. Kaavoitettavilla maa-alueilla ei sijaitse erillisiä luonnonsuojelu- ja pohjavesialueita.

2.1.3. Maa- ja kallioperä

Kittilän kunnan alueella sijaitsee Lapin vihreäkivimuodostuma, jonka kivilajit ovat pääasiassa metabasalttia ja amfiboliittia. Muuten kallioperä on pääosin varhaisia granitoidikomplekseja (Lehtinen, Nurmi, Rämö; 1998, Niini; 1984).

Tepaston allasalueen luontoa käsittelevässä julkaisussa (Ruuhijärvi, Kukko-Oja, 1978) on esitetty tarkka kartta alueen kallioperästä (kallioperäkartta 2.1.3). Ounasjokivarren maaperä on fluviaalista soraa (Ruuhijärvi, Kukko-Oja, 1978).

Kartta 2.1.3. Tepaston alueen kallioperä (Ruuhijärvi, Kukko-Oja, 1978).

2.1.4. Kasvillisuus ja kasvisto

Kaava-alueilla joen läheisyys luo kasvillisuudelle erityiset kasvuolosuhteet, joihin vaikuttavat joen virtauksen muovaama rannan rakenne, jäiden lähtö, edulliset kosteus- ja lämpöolosuhteet sekä tulvavaikutus.

Joki on myös kasvilajien tärkeä leviämistie. Jokivarressa tavataan alueellisesti, ekologisesti ja levinneisyshistoriallisesti hyvinkin erilaisia kasveja. (Kaakinen ja Ulvinen, 1978).

Oulun yliopiston kasvimuseolla (FT. Ari-Pekka Huhta) tehtiin selvitys uhanalaisten kasvilajien esiintymistä alueilla kasvimuseolle arkistoidun materiaalin perusteella (taulukko 1.). Selvityksessä huomioitiin sekä valtakunnallisesti että paikallisesti uhanalaiset putkilokasvit, aitosammalet, maksasammalet ja jäkälät.

Kasvin nimi on ilmoitettu myös latinaksi lajin suomenkielisen nimen esiintyessä ensimmäistä kertaa tekstissä.

Taulukko 1. Uhanalaisselvityksen tulosten esittely.

Uhanalaisluokitus, lyhenteiden selitykset;

RT= (Regionally threatened) alueellisesti uhanalaiset*

St= silmällä pidettävä, taantunut

Sh= silmällä pidettävä, harvinainen

V= vaarantunut

IUCN-luokitus;

NT = (Near Threatened), silmällä pidettävä, ei uhanalainen

OEK = osuus Euroopan kannasta

I = 15-30 %

* Peuranvirna ei ole voimassa olevassa luettelossa (2000) uhanalainen, mutta luokitus muuttuu uhanalaiseksi vielä julkaisemattomassa 2001 luettelossa.

Tieteellinen nimi	Suomalainen nimi	Esiintymän kuvaus	10-ruutu ja P-ruutu	Uhanalais-luokat
<i>Astragalus frigidus</i>	Peuranvirna	Tepastojoki, Suukosken ranta	75540/7551	RT (2001)*
<i>Botrychium multifidum</i>	Ahonoidan-lukko	1. Kurkkio, pihamaa, 2. Tepasto, niitty, Tepasto-joen suu, Ounasjoen länsiranta	75539/755 75540/7551	RT; St, IUCN; NT OEK; I
<i>Epilobium davaricum</i>	Vuorolehti-horsma	Tepastojoki	75540/7551	RT; Sh
<i>Eriophorum brachyantherum</i>	Himmeävilla	Tepasto, korpiräme	75440/754	RT; Sh, IUCN; NT OEK; I Valtakunnallisesti silmällä-pidettävä, taantunut

2.1.5. Eläimistö

Maastokäyntien yhteydessä havaittiin alueelle tyypillistä nisäkäslajistoa (esim. hirviä, poroja, kettu ja metsäjäniksiä) ja linnustoa. Erillistä linnuston inventointia ei tehty. EU-lintudirektiivin I-liitteen lajistoa alueella tavattiin esim. suopöllö (*Asio flammeus*), metso (*Tetrao urogallus*), pyy (*Bonasa bonasia*) ja kuultiin kurjen (*Grus grus*) ääntelyä läheisiltä soilta. Palokärjen (*Dryocopus martius*) ja muiden kolopesijöiden jälkiä havaittiin runsaasti alueilla, joissa kasvoi vanhempaa metsää ja esiintyi lahoppuuta.

Ympäristöministeriön UHEX-rekisteristä ei kaavoitusalueilta löytynyt valtakunnallisesti uhanalaisia eläinlajeja (Suomen ympäristökeskus, Heidi Kaipiainen, suull.ilm.).

Ympäristöhallinnon tiedostoista ei löytynyt tiedossa olevia uhanalaisten eläinlajien esiintymiä tai esiintymien varoalueita kaavoitettavien kohteiden alueelta (Lapin ympäristökeskus, Taina Kojola, suull.ilm.).

3. Ranta-asemakaavakohteiden kuvaus

Yksittäisistä ranta-asemakaavakohteista on kartat erillisessä liitteessä (mittakaava 1:4000 ja Lehtiniemen osa-alueella 1:8000). Kartoissa esitetyt koodit (A;B;C jne.) viittaavat aluetta koskevasta kirjallisesta kuvauksesta löytyvään vastaavaan koodiin.

3.1. Rantavyöhyke

Jokitörmän ja joen välisen rantavyöhykkeen rakenteeseen vaikuttaa kaikissa kohteissa joen muoto ja virtaus kyseisellä alueella. Kulutusrannat saattoivat olla äkkijyrkkiä pudotuksia suoraan jokeen. Kasauma-alueille oli kertymiä hienojakoisemmista maa-aineksista, jolloin rantavyöhykkeeseen saattoi kuulua leveä, tasainen tulvaniittyvyöhyke aivan vedenpinnan tasossa.

Tulvan ja jäidenlähdon aikainen kulutus pitää kasvillisuutta osin aukkoisena, jolla on merkitystä monien kasvilajien leviämislle ja säilymiselle jokirannassa (Ulvinen, 1978). Tällaisten kivikkoisten ja tihkupintaisten rantojen kasvillisuudessa tavattiinkin useita mielenkiintoisia pohjoisia lajeja. Toisaalta rantavyöhyke saattoi olla, ilmeisesti uiton aikaisten ruoppausten takia, pelkkää kivikkoa, jonka jäämassat hiovat keväisin täysin paljaaksi.

Joen kuljettamat ravinteet, kosteus ja lämmittävä vaikutus näkyy kaikkialla jokivarressa kasvilajiston monipuolisuutena ja rehevyytenä. Jokirannan kasvillisuusvyöhykkeiden rakenne ja kasvillisuus on esitelty seuraavaksi. Edellä mainittu mosaiikkimainen rakenne on luonteenomaista tutkituille kohteille, joten kuvaus on yleispiirteinen ja suuntaa-antava.

1. Suojaisampien suvantopaikkojen alageolitoraalissa kasvaa vesisara- ja järvikorteyhdyskunnat (*Carex aquatilis*, *Equisetum fluviatile*) (tulvaniittyjä). Esiintymät ovat kuitenkin usein pienialaisia.

2. Epilitoraalivyöhykkeen kenttäkerroksen lajisto on varsin monipuolinen (taulukko 2.). Joen rannan tasainen, tulvavaikutteinen vyöhyke (esiintyessään) rajoittuu jyrkkään töyrääseen. Vyöhykkeelle tyypillinen kasvillisuus vaihtuu rantatörmän jälkeen rantametsiin.

Taulukko 2. Epilitoraalivyöhykkeen kenttäkerroksen tyypillistä lajistoa:

- <i>Antennaria dioica</i> , kissankäpälä	- <i>Rubus arcticus</i> , mesimarja
- <i>Tofieldia pusilla</i> , karhuruoho	- <i>Solidago virgaurea</i> , kultapiisku
- <i>Trollius europaeus</i> , kullero	- <i>Filipendula ulmaria</i> , mesiangervo
- <i>Bistorta vivipara</i> , nurmitatar	- <i>Geranium sylvaticum</i> , metsäkurjenpolvi
- <i>Anthoxanthum odoratum</i> , tuoksusimake	- <i>Pedicularis lapponica</i> , lapinkuusio
- <i>Epilobium hornemannii</i> , pohjanhorsma	- <i>Parnassia palustris</i> , vilukko
- <i>Galium palustre</i> , rantamatara	- <i>Molinia caerulea</i> , siniheinä
- <i>Potentilla palustris</i> , kurjenjalka	- <i>Astragalus alpinus</i> , tunturikurjenherne
- <i>Cornus suecica</i> , ruohokanukka	- <i>Pinguicula vulgaris</i> , siniyökönlehti
- <i>Pedicularis Sceptrum-carolinum</i> , kaarlenvaltikka	
- <i>Bartsia alpina</i> , punakko	
- <i>Gnaphalium norvegicum</i> , norjanjakkärä	
- <i>Lynchis alpina</i> , pikkutervakko	

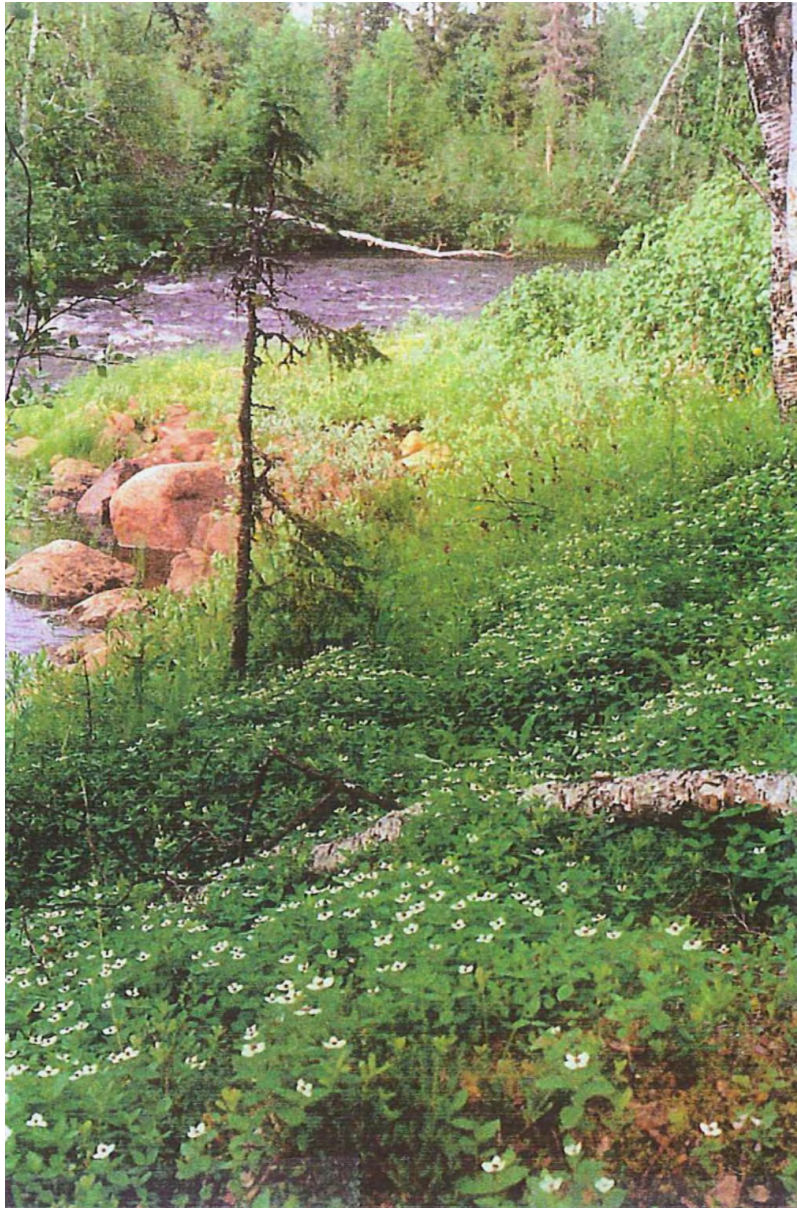
3. Epilitoraalivyöhykkeen pensaskerros saattoi olla jopa läpipääsemättömän tiheä.

Pääasiassa esiintyi pajuviitaluhtia (runsaasti pohjanpajua, *Salix lapponum*), joissa myös harmaaleppää (*Alnus incana*) ja pihlajaa (*Sorbus aucuparia*) tai tiheää nuorta koivikkoa.

4. Rantametsiä esiintyi karkeasti jaoteltuna kolmea erilaista tyyppiä:

A. Joen vaikutus näkyy monin paikoin noin 50 metrin levyisenä vyöhykkeenä alueen nuorina alavina koivuvaltaisina rantametsinä, jotka olivat tulvavaikutteisia ja mesotrofisia. Pohjakerroksessa kasvoi usein patjamaisena kerroksena korpikarhunsammal (*Polytrichum commune*). Kenttäkerroksen silmiinpistävä ominaispiirre oli tiheät ruohokanukkasvustot (kuva 1.). Luhtaisuutta tai korpisuutta ilmentäviä lajeja esiintyi yleisesti. Rantametsissä kasvoi usein runsaasti esim. mustikkaa, puolukkaa (*Vaccinium myrtillus* ja *V. Vitis-idaea*), kultapiiskua, oravanmarjaa (*Maianthemum bifolium*), vanamoja (*Linnaea*

borealis), mesimarjaa, metsätähteä (*Trientalis europaea*) ja metsäkortetta (*Equisetum sylvaticum*).

Kuva 1. Ounasjoen rannoilla kukkivaa ruohokanukkakasvustoa.

- B. Toinen alavien rantojen tyyppi olivat tuoreet, soistuvat, paksusammalaiset kuusivaltaiset kangasmetsät ja erilaiset rämeet, korpirämeet ja räaseiköt.
- C. Alueen rantavyöhykkeessä esiintyi myös jonkin verran luonnontilaisia, vanhempia metsiä, joissa näkyi vain vanhoja ns. ylispuuhakkuiden jälkiä. Ne sijaitsivat usein rinteessä ja olivat harvapuustoisia, tuoreita kankaita. Vanha koivu saattoi esiintyä

valtalajina. Puusto oli usein myös lahovikaista ja kääpäistä. Pötkelöitä ja maahan kaatuneita runkoja esiintyi kohtalaisen runsaasti. Laajat koivikot Petäjärovavuomalta yläjuoksulle päin ovat syntyneet paloalueelle (Ruuhijärvi, Kukko-Oja, 1978).

Erilaiset rantametsät on esitelty tarkemmin yksittäisten kohteiden kuvauksen yhteydessä.

3.2. Köngäs

3.2.1. Ali-Pilttijärvi

Ali-Pilttijärvi on rakentamaton, pieni, mutta kirkasvetinen erämaajärvi, jonka rannoilta on kauniit näköalat Levitunturiin. Rannat rajoittuvat mesotrofisiin saraluhtiin (SrhLu) (kuva 2, kartta 3.2.1; kohde A), joissa kasvaa esim. jokapaikansara (*Carex nigra*), villapääluikka (*Trichophorum alpinum*), raate (*Menyanthes trifoliata*), kaarlenvaltikka, lapinkuusio, luhtavilla (*Eriophorum angustifolium*) ja kurjenpolvi.

Kuva 2. Ali-Pilttijärvi

Paikalle on kaavoitettu kolme mökkitonttia, jotka sijaitsevat karuhkoilla, mäntyvaltaisilla kankailla (EMT, kartta 3.2.1; kohde B).

Läheisellä kankaalla tavattiin koppelo poikasineen.

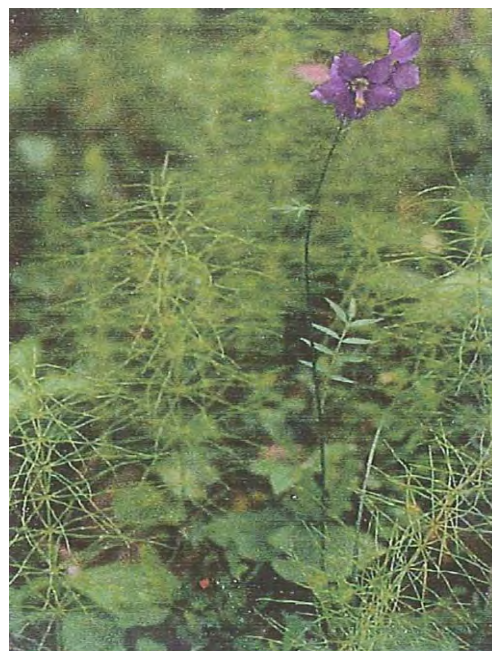
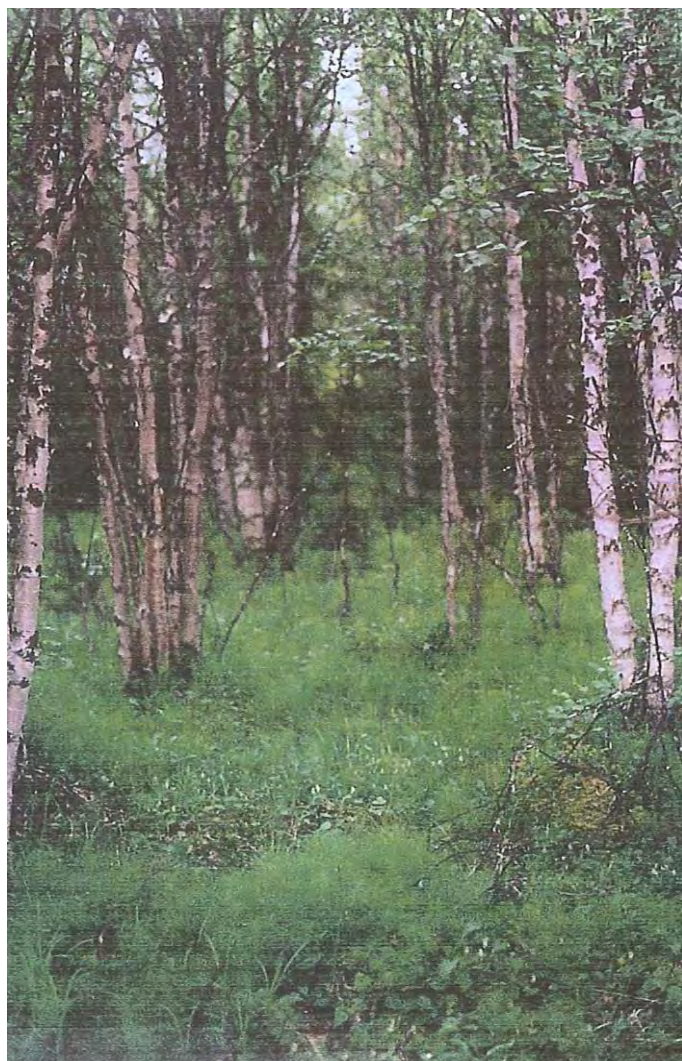
3.2.2. Puttaanniemi ja Holistaja

Alueelle kaavoitetut tontit 2.59 ja 2.64 sijaitsevat viljelyksessä olleilla heinäpelloilla (Kartta 3.2.2; kohde A). Peltoja on niitetty, mutta lajistossa runsaasti esim. suolaheiniä (*Rumex sp.*), niittyleinikkiä (*Ranunculus acris*) ja nurmilauhaa (*Dechamsia cespitosa*).

Puttaanniemen kärjessä sijaitsee pienialainen ruohokorpi (RhK, kuva 3., kartta 3.2.2; kohde B), jossa nuorehkoa, koivuvaltaista puustoa ja runsaasti esim. kortteita, mesimarjaa ja metsäkurjenpolvea. Alueella kasvoi kellosinilatva (*Polemonium acutiflorum*).

Holistajan alueen rannassa on tiheää pajuviitaluhtaa (PavLu) ja siellä on myös kohtalaisesti lahoppua. Rantametsä on soistuva tuore kangas (HMT, kartta 3.2.2; kohde C). Joen läheisyydessä kasvaa esim. herttakaksikko (*Listera cordata*), nuokkotalvikki (*Orthilia secunda*) ja lapinkuusio.

Alueella oli pyyemo poikueineen.

Kuva 3. Puttaanniemen kärki

3.3. Kontinniemi

3.3.1. Linnunrajanmukka

Linnunrajanmukanniemen pohjoispuolella kasvaa koivuvaltaista, tiheää ja nuorehkoa tulvavaikutteista metsää (kartta 3.3.1; kohde A). Niemen pohjoispuoli on kangasmetsää (EMT, kartta 3.3.1; kohde B), jossa jyrkkä ja paljas sorakiviranta.

Niemen kärjessä on rehevämpi luhtainen ruohokorpialue (kartta 3.3.1; kohde C), jonka jälkeen maasto on pääasiassa kangasmetsää ja rämettä (kartta 3.3.1; kohde D). Niemen eteläpuolelta Linnunrajanmukassa alkaa maisemallisesti kaunis Ketinsaareen rajoittuva kapea jokiuoma, joka jatkuu Linnunrajanmaassa (kuva 4.).

3.3.2. Linnunrajanmaa

Linnunrajanmaan Kuortanonputaan paikkeilla on luhtainen vesiuoma ja metsäimarretta ja -kortetta kasvava haavikkoalue (kartta 3.3.2; kohde A). Metsäalueet Linnunrajanmaassa ovat luonnontilaisia tuoreita kankaita, joissa esiintyy kohtalaisesti lahoppuuta ja palokärjen ym. tikkojen ja kolopesijöiden koloja (kartta 3.3.2; kohde B). Alueella on myös kosteampia notkoja, jossa luhtainen ruohokorpi (kartta 3.3.2; kohde C). Merkittävä avainbiotooppialue on puronvarren kostea lehto (GFiT, kartta 3.3.2; kohde D, kuva 5.) lähellä kaavoitettavan alueen eteläreunaa.

Alue on maisemallisesti kaunis.

Kuva 4. Linnunrajanmukan ja Linnunrajanmaan Keltinsaareen rajoittuva kapea jokiuoma on maisemallisesti kaunista seutua.

Kuva 5. Linnunrajanmaan rehevää puronvarsilehtoa.

3.4. Tepasto

3.4.1. Petäjärovanvuoma 1.

Alueella on maatila ja loma-asuntoja. Kaavoitetuille tonteille 18:45, 18:46 ja 18:47 kasvaa nuorehko, tiheä, tulvavaikutteinen koivumetsä (kartta 3.4.1; kohde A). Ranta on jyrkkä ja pensaikkoinen.

Maatilan peltojen yllä havaittiin suopöllö ja kurkia kuului etäämpää ympäröiviltä suoalueilta.

3.4.2. Petäjärovanvuoma 2.

Alueella on loma-asunto, jonka ympäristöä on raivattu.

Metsä on tulvavaikutteista, nuorta ja koivuvaltaista (kartta 3.4.2; kohde A).

Loma-asunnon pohjoispuolella on pajuviitoihin ja muurainrämeisiin rajoittuva, Ounasjokeen laskeva oja ja harvennettua koivikkoa (kartta 3.4.2; kohde B).

Kohteen kohdalla joessa on suvantojakso ja rannoilla kasvaa järvikorteyhdyskuntia.

3.5. Lehtiniemi

3.5.1. Puksukoski

Puksukosken alueen pohjoispäässä kasvaa tiheää, nuorta koivuvaltaista metsää (kartta 3.5.1; kohde A).

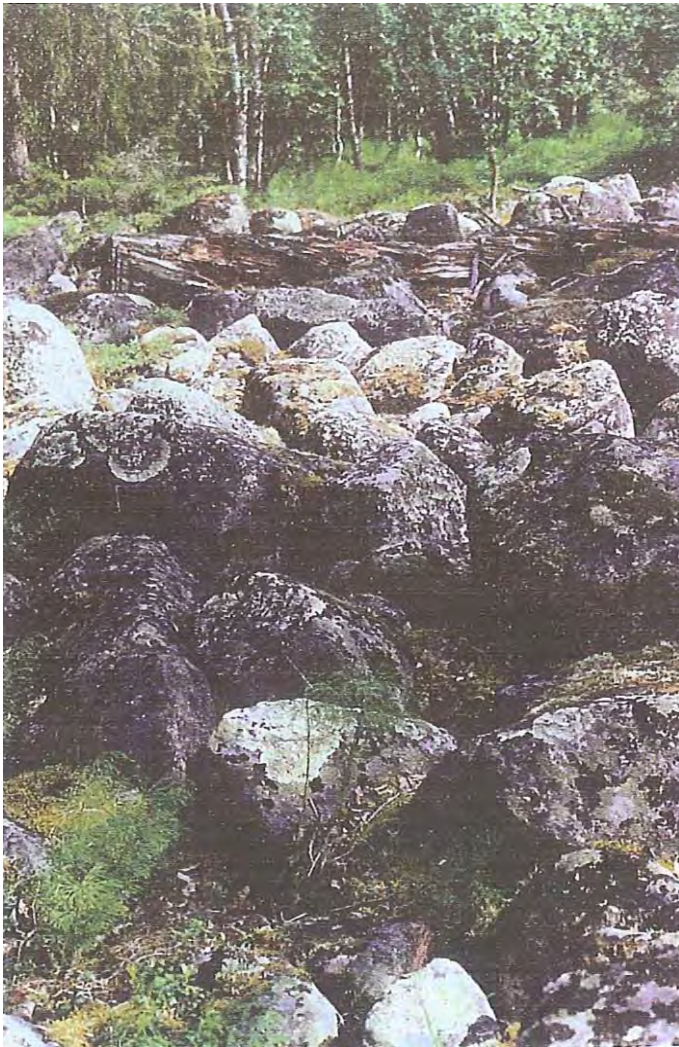
Pienen niemekkeen alueella Puksukosken yläjuoksulla metsän ikärakenne on vanhempaa ja alueella on myös lahoppuustoa (kartta 3.5.1; kohde B). Kenttäkerroksen kasvillisuuden valtalajeina kasvoi metsäkortetta ja ruohokanukkaa. Pensaskerroksessa esiintyi esim. pihlajaa, katajaa, harmaaleppää ja pohjanpajua.

Alueella on myös noin 200 m pitkä ja 50 m mutkitteleva kivikkomuodostuma 'pirunpelto' (3.5.1; kohde C, kuva 6.).

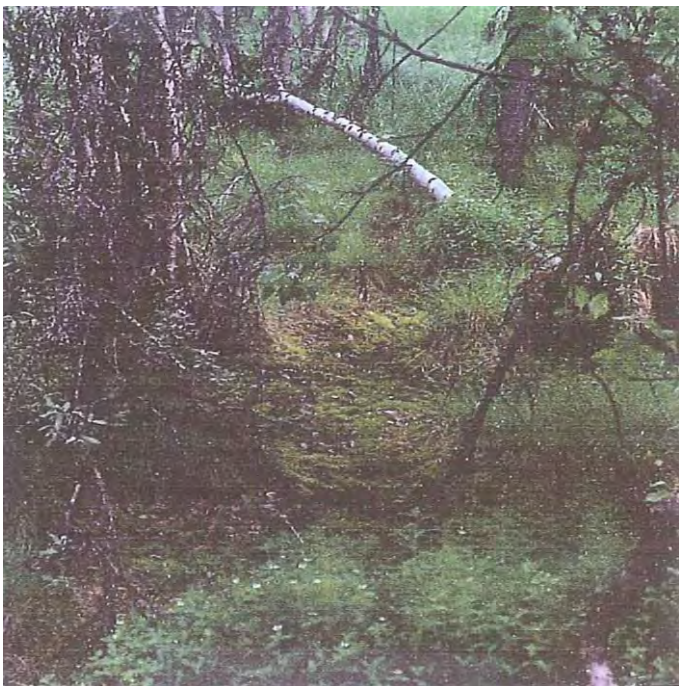
Alavassa notkossa oli pienialainen, korkeaa kastikkaa kasvava, pintavesivaikutteinen luhtainen ruohokorpialue (kartta 3.5.1; kohde D, kuva 7.), jonka läpi virtaa pieni puro.

Rantaosuudella on jäiden hiomia osin kivikkoisia ja hietikkoisia tasaisia alueita, joissa tulvarantojen kasvillisuutta.

Puksukosken kohdalla tien ja joen välissä on karu, havupuuvaltainen, kulumiselle altis jyrkkä rinne (kartta 3.5.1; kohde E). Näköala joelle on kaunis. Parkkipaikalla tien vieressä kasvaa komea vanha haapa. Ranta on kivikkoinen.

Kuva 6. 'Pirunpeltoa' Puksukosken yläpuolella.

Kuva 7. Pintavesivaikutteinen ruohokorpialue Puksukosken yläpuolella.

Puksukosken alajuoksulta Pyrytien päähän metsä on tuoretta kangasta tai tiheää nuorta rantametsää. Alueella kasvoi jonkin verran puumaisia raitoja (kartta 3.5.2; kohde F) ja haapaa (kuva 8.). Puksukosken alajuoksun puoleisessa metsässä oli myös kivikoita, mutta ne olivat pienialaisempia kuin pohjoispuolen pirunpelto; kooltaan enintään noin 2x2 m (kartta 3.5.2; kohde G).

Kuva 8. Esimerkiksi Puksukosken kohdalla kasvoi suuri, vanha haapa. Vanhojen haapojen kaatamista tulisi välttää.

3.5.2. Patojärämä ja Porokoski

Pyrytien päästä Porokosken loma-asuntoihin saakka kaavoitettava osuus oli kokonaisuudessaan soinen. Alueella on vaibaiskoivurämettä (kartta 3.5.2; kohde A) ja mökkitontilla 45:0 maasto oli pääasiassa muurainrämettä (kartta 3.5.2; kohde B).

3.6. Kurkkio

3.6.1. Telaniva

Telanivan alueelle menevän tien päässä on vanha tukkien lastausalue, joka on tasoitettu, heinittynyt ja pensaikkoinen (kartta 3.6.1; kohde A).

Metsä kokonaisuudessaan on valoisaa, harvaa ja vanhahkoa koivuvaltaista rinnemetsää (kuva 9.), jonka kenttäkerroksen valtalajeina esiintyy ruohokanukka- ja mustikkakasvustoja. Alueella vanhoja haapoja (kartta 3.6.1; kohde B). Lahopuuta esiintyi kohtalaisesti. Alueen eteläpään ranta on kivikkoinen, aikoinaan uiton takia raivattu.

Kuva 9. Telanivan rantametsää.

4. Yhteenveto

Alueen tuleva käyttötarkoitus on loma-asutuksen rakentaminen. Ristiriitaa rakennustoiminnan ja luontoarvojen huomioonottamisessa maankäyttöä suunnitellessa ei mielestäni ole. Alueella ei tavattu uhanalaisia tai suojeltaviksi tarkoitettuja kasvi- ja eläinlajeja tai luonnonsuojelulaissa määriteltyjä, suojeltavia luontotyypppejä.

Alueellisesti uhanalaisten kasvilajien silmällä pidettäviä esiintymiä on kuitenkin aivan kaava-alueiden lähiympäristössä. Ranta-alue on monin paikoin maisemallisesti kaunis, arvokas virkistyskäytössä ja miltei luonnontilainen.

Kaava-alueella on useita metsälain 10§:ssä pykälässä lueteltuja elinympäristöjä (taulukko 3.), joista varsinkin Linnunrajanmaan puronrantalehto on erityisen tärkeä avainbiotooppi. Metsälain mukaan rakentamista ei voi rajoittaa erityisen tärkeillä elinympäristöillä, mutta kohteet ovat miltei poikkeuksetta myös rakentamiskelvottomia maa-alueita. On suositeltavaa, että elinympäristön monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta tärkeät avainbiotoopit säästetään, jolloin ne lisäävät rakennetunkin ympäristön luontoarvoja.

EU:n lintudirektiivissä mainitut ja alueella tavatut lajit eivät ole Suomessa uhanalaisia, eivätkä tule sitä kautta suojelun piiriin.

Ounasjoen vesialueet kuuluvat kokonaisuudessaan Natura 2000-verkostoon. Vesirantojen tulvaniityt kuuluvat Naturan mukaisesti suojeltaviin kohteisiin, mutta maaranta-alueiden käyttöön Natura 2000-rajaukset ja säädökset eivät kuitenkaan vaikuta.

Linnunrajanmaan (kartta 3.3.2; kohde B) ja Telanivan (kartta 3.6.1; kohde B) luonnontilaisten metsien, Ali-Pilttijärven ja sitä ympäröivien saraluhtien (kartta 3.2.1; kohde A) erilaisten käsittelyjen minimointi olisi alueiden luonnontilaisuus huomioonottaen toivottavaa. Vanhemmilla metsäalueilla isojen, vanhojen haapojen, puumaisen raidan ja erilaisen lahopuun säästäminen on erityisen tärkeää.

Taulukko 3.

Metsälain 10§:ssä luetellut elinympäristöt:

1) lähteiden, purojen ja pysyvien vedenjuoksu-uoman muodostavien norojen sekä pienten lampien välittömät lähiympäristöt;

2) ruoho- ja heinäkorvet, saniaiskorvet sekä lehtokorvet ja Lapin läänin eteläpuolella sijaitsevat letot;

3) rehevät lehtolaikut;

4) pienet kangasmetsäsaarekkeet ojittamattomilla soilla;

5) rotkot ja kurut;

6) jyrkänteet ja niiden välittömät alusmetsät; sekä

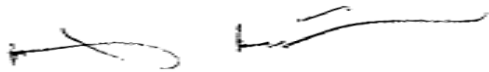
7) karukkokankaita puuntuotannollisesti vähätuottoisemmat hietikot, kalliot, kivikot, louhikot, vähäpuustoiset suot ja rantaluhdet.

Kohteen nimi	Kartan numero	Elinympäristö	Elinymp. metsälainkohtaa tarkoittava numero	Muita huomioita
Puttaanniemi	3.2.2. kohde B	ruohokorpi	2	pienialainen, puusto melko nuorta
Linnunrajanmukka	3.3.1. kohde C	luhtainen rantametsä	2, 7	pienialainen
Linnunrajanmaa	3.3.2. kohde A	metsäkorte, -imarrekorpi, vedenjuoksu-uoma	1, 2	haavikkoa
Linnunrajanmaa	3.3.2. kohde C	luhtainen ruohokorpi, vedenjuoksu-uoma	1, 2, 7	-
Linnunrajanmaa	3.3.2. kohde D	puro, tuore Geranium-Filipendula lehto	1, 3	edustava, lahoppuustoa
Puksukoski	3.5.1. kohde C	kivikko	7	-
Puksukoski	3.5.1. kohde D	puro, pintavesivaik. ruohokorpi	1, 2	-
Puksukoski	3.5.1. kohde E	jyrkänne	6	Altis kulumiselle
Puksukoski	3.5.2. kohde F	rantaluhta	7	-

Esimerkiksi metso ja palokärki ovat vanhan metsän lajeja. Palokärkikanta on taantumassa lahojen ravinnonhaku- ja pesäpuiden vähentyessä metsissä. Erityisesti haapa on tärkeä kolopuu pehmeytensä vuoksi. Tikkojen kaivamia koloja käyttävät useat muutkin kolopesijät. Myös monet uhanalaiset lahoppuhyönteiset elävät pitkälle lahonneissa maapuurungoissa. Luonnontilaisissa metsissä yksittäin kaatuneiden puiden kaarnakuoriaisista ei ole haittaa ympäristölle, koska joukkolisääntyminen on mahdotonta, päinvastoin kuin kesäksi metsään jätetyissä puutavarapinoissa.

Lomarakennusten tulevat asukkaat arvostavat todennäköisesti juuri Lapin alkuperäistä luontoa ja eläimistöä. Mökkiasutusta suunniteltaessa ympäröivän luonnon huomioiminen ja riittävän väljä asemakaava on usein myös lähtökohtana rakennustoimille. Luonnon monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen ja alkuperäisen luonnon säästäminen ranta-asemakaavakohteissa on kaikkien eri osapuolien etujen mukaista, joten rakentaminen ei mielestäni vaaranna alueen luontoarvoja.

Leppiniemessä 2.8.2001

Lehtonen Riitta

5. Kiitokset

Lämpimät kiitokset Sari Ylitulkkilalle avusta ja ohjauksesta ja Oulun yliopiston kasvimuseon ystävälliselle henkilökunnalle monipuolisista tiedoista. Kiitos Lapin ympäristökeskukselle sekä Bärtil Lappalaiselle ystävällisestä avusta ja paikallistuntemuksen jakamisesta.

6. Lähteet

- Eurola S. Huttunen A. Kukko-Oja K. 1994: Oulanka reports 13. Suokasvillisuusopas. – Oulanka biological station, University of Oulu, Oulu.
- Karjalainen H. 1991: Elävä metsä, Uhanalainen luonto ja metsänhoito. – Forssan kirjapaino.
- Kuusipalo, J 1996: Suomen metsätyypit. – Kirjapaino West Point, Rauma.
- Lehtinen M. Nurmi P. Rämö T. (toim.) 1998: Suomen kallioperä. – Suomen geologinen seura, Gummerus.
- Niini H. 1984: kirjassa Lappi: Pohjolan luonto, luonnonvarat ja ihminen. – Karisto.
- Rassi, P. Alanen, A. Kanerva, T. & Mannerkoski, I (toim.) 2000: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö, Helsinki, 432.
- Retkeilykasvio 1986: Suomen luonnonsuojelun tuki Oy. – Forssan kirjapaino.
- Ruuhijärvi R. ja Kukko-Oja K. 1978: Ounasjokitutkimuksia I – Tepaston allasalueen luonto. Helsinki.
- Toivonen H. ja Leino A. 1993: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus, kokeiluversio. – Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Sarja A, no. 14. Vantaa.
- Törvi, L 1999. Ounasjoki, Ympäristöhallinto, Lapin ympäristökeskus. – http://www.vyh.fi/luosuo/n2000/lap/roi_mlk/1318_1.htm
- Ulvinen T. ja Kaakinen 1978: Ounasjokivarren kasvilajisto ja sen luonnonsuojelliset arvot. – Käsikirjoitus. Oulun yliopiston kasvimuseo, Helsingin yliopiston kasvitieteen laitos.

7. Liitteet

- Kartat rantakaava-alueesta no. 3.2.-3.6. (Liite 1)
- Kuvia (Liite 2)